

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΡΩΤΟΜΑΘΗΤΗ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

Τὰ μέρη του κορμιού.

7. Σὰ θέλεις νὰ κάνεις ένα σκιάχτρο, γιὰ νὰ μὴ σοῦ τρών τὰ πουλιά τὸ σπόρο στὸ χωράφι, παίρνεις χοντρὸ κομμάτι ξύλο καὶ κάνεις τὸν κορμὸ. Τὸ στυλὼνεις ἔπειτα μὲ διὸ ραβδία λιγνότερα καὶ κάνεις τὰ σκέλια. Στὸ ἄπάνου μέρος τοῦ κορμιοῦ πλάγια μπήγεις ζερβόδεξα κι' ἀπὸ ἕνα ἄλλο λιγνὸ ραβδί, τὰ βραχιόνια πού λές· καὶ τέλος στὴν κορφή τοῦ χοντροῦ τοῦ ξύλου βάζεις ἕνα στρογγυλὸ κομμάτι, κι' ἀπὸ εἶναι τὸ κεφάλι. Κεφάλι, κορμὸς, κι' ἄκρα, δηλαδή σκέλια καὶ βραχιόνια, ὅλα ἀπὸ μὴνι κάνουνε σωστὸ κορμί.

Τοῦ σκιάχτρου σου ὅλα τὰ μέρη μιάζουν, καὶ μοναχὰ ἢ μορφή τους ἀλλάζει. Τοῦ δικοῦ σου τοῦ κορμιοῦ κεφάλι, κορμὸς, ἄκρα εἶναι ὅλα ἀλλιώτικα, ὅπως ἐφοκα θὰ δεῖς ἂν τὸ κομματιάσεις. Μὰ φυσικά, δὲ μπορεῖς δὲ καὶ τόσο νὰ κομματιάσεις τὸ ἴδιο σου τὸ κορμί· μπορεῖς ὅμως πῆς ψόφιου κουνελιοῦ. Λοιπὸν τώρα πῆς πῶς παίρνεις πρῶτα πρῶτα ἕνα τοῦ σκέλι.

Πρῶτα ἔχεις τὸ Πετοὶ μὲ τὸ μαλλί του ἀπ' ὄξω. Ἄν τὸ κόψεις προσεχτικὰ μὲ μαχαίρι ἢ μὲ ψαλίδι καὶ τὸ γδάρεις, τότες ἀπὸ τὸ μέσα μέρος θὰν τὸ βρεῖς γλυστρὸ καὶ γυαλιστερό. Κάτου ἀπὸ τὸ πετοὶ θὰ δεῖς ὅ,τι λέμε Σάρκα, πού τοῦ κουνελιοῦ εἶναι κτι ἀχνότερη, δηλαδή ὄχι τόσο κόκκινη ὅσο ἡ βοδινὴ ἢ ἡ ἀρνίσα, ὅμως ὅμοια ἀρκετά. Τὴ σάρκα μπορεῖ νὰν τὴ σκεπάσει λίγο πάχος. Τοῦ ἀρνιοῦ τὸ σκέλι, καθὼς τὸ βλέπεις στοῦ χασάπη, ἔχει ἀρκετὸ πάχος· τοῦ κουνελιοῦ ὅμως πολὺ λίγο.

Τὴν κοκκινωπὴ τὴ σάρκα ἀπὸ τώρα κι' ὄμπρὸς θὰν τὴ λέμε Ποντίκι. Ἄν τὸ ποντίκι τὸ τραβήξεις ἐδῶ κι' ἐκεῖ κομμάτι, θὰ δεῖς πῶς ἐφοκα χωρίζεται σὲ μάτσα κατὰ μᾶκρος τοῦ σκελιοῦ, καὶ πῶς τὸ κάθε μάτσο εἶναι δεμένο στὸ σκέλι, δεμένο σφιχτὰ στὴν ἄκρη, ὅμως ἀναλυτὰ μεταξὺ. Κάθε μάτσο εἶναι ἕνα ποντίκι. Θὰ παρατηρήσεις πῶς πολλὰ τους σμίγουν πότε τὴ μὴ τους ἄκρη πότε καὶ τὴ διὸ σ' ἄσπρους ἢ μαβιωποὺς γυαλιστεροὺς σπάγγους ἢ λουρίδες, καμωμένες φαίνεται ἀπὸ οὐσία διαφορετικὰ παρ' ὅ,τι τῶν ποντικίων. Ἐπειτα θὰ δεῖς πῶς οἱ σπάγγοι δὲν εἶναι μαλακοὶ καὶ κρεατένιοι ὅπως τὰ ποντίκια, παρὰ στερεοὶ κι' ἀλύγιστοι. Ἄφτοι οἱ

*) Κοίταξε φύλλ. 184.

DR KARL DIETERICH

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ*

Εἶναι ἕνα γεγονός πού δὲν ἐκτιμήθηκε στὴ δυτικὴ Εὐρώπη: ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβῃ βαθιὰ τὴν ἱστορικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ, ὅπως καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, ὅσο δὲ γνωρίζει τὴς κοινὲς βάσεις πού στηρίζεται τὸ σύνολο τοῦ πολιτισμοῦ τους, τοῦ τόσο κατὰ βάθος διαφορετικοῦ ἀπὸ τὸ δικό μας, ὅσο δὲν ξέρει τί ἐμπόδιο στάθηκε αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς τόσο στὸ ζετούλιγμα τῆς ἐθνικότητος τοῦ τόπου ὅσο καὶ στὸ

*) Δημοσιεύθηκε τελευταία στὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Φόερ» τοῦ Βερολίνου.

σπάγγοι λέγονται Τένοντες. Πότε εἶναι φαρδιοὶ καὶ κοντοὶ, πότε λιγνοὶ καὶ μακρουλοὶ.

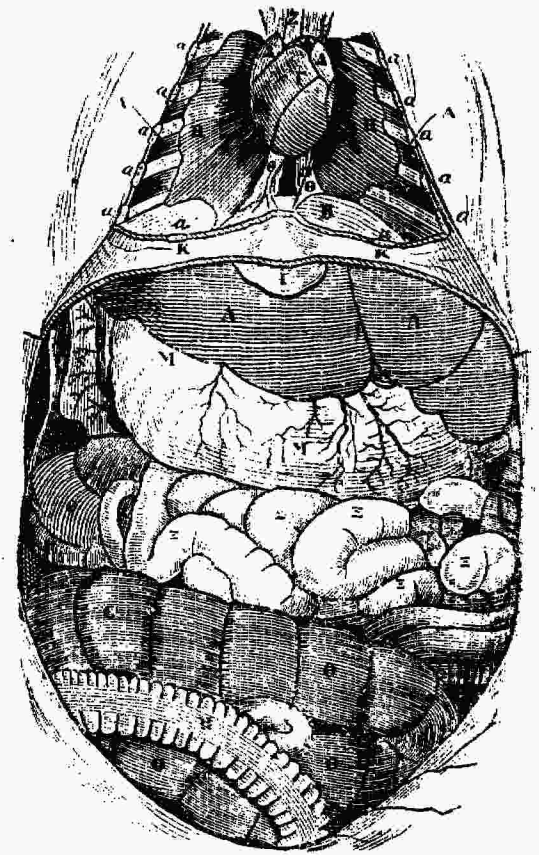
Καθὼς χωρίζεις ἀπὸ τὰ ποντίκια, θὰ δεῖς μεταξὺ τους (κατὰ μᾶκρος πάντα τοῦ σκελιοῦ) μικρὲς ἄσπρες καὶ μαλακὲς κλωνίτσες πού πολὺ συχνὰ κλαδώνουν καὶ κατανοῦν τόσο ψιλὲς πού δὲ φαίνονται. Ἄφτὰ εἶναι τὰ Νέβρα. Μεταξὺ τῶν ποντικίων εἶναι ἀκόμα κι' ἄλλες μικρὲς κλώνες κόκκινες ἢ κοκκινόμαυρες, πού ἂν τὴς κεντήσεις στάζουν μιά ἢ καὶ κάμπωσες σταλακτατικὲς αἷμα. Ἄφτις εἶναι Φλέβες, κι' ἀληθινὰ δὲν εἶναι μῆτε κλώνες μῆτε σπαγγάνια, παρὰ σωληνάκια γιομάτα αἷμα. Κατὰ μᾶκρος πάλι τῶν φλεβῶν βρίσκονται παρόμοια σωληνάκια μὲ πολὺ λίγο αἷμα μέσα ἢ καὶ καθόλου. Ἄφτὰ εἶναι οἱ Ἀρτηρίες. Οἱ φλέβες κι' οἱ ἀρτηρίες μαζί λέγονται Αἱματοστάμνα, κι' ἐφοκα βλέπεις ἀπὸ τὰ μεγαλύτερά τους πῶς εἶναι ἀληθινὰ σωληνάκια. Τέλος, ἂν πᾶς ὄμπρὸς χωρίζοντας ὀλοένα τὰ ποντίκια, θὰ φτάσεις στὸ σκληρὸ τὸ Κόκκαλο καταμεσῆς τοῦ σκελιοῦ· κι' ἂν καλοκοιτάξεις, θὰ βρεῖς πῶς στὸ κόκκαλο εἶναι δεμένα πολλὰ ποντίκια.

Καὶ τώρα πολίμησε νὰν τὰ βάλεις ὅλα πίσω στὸν τόπο τους. Θὰ δεῖς πῶς, ἂν καὶ δὲν ἐκοψες μῆτ' ἐσκίσεις μῆτ' ἐσπασες μῆτε ποντίκι μῆτε αἱματοστάμνο μῆτε κόκκαλο, ἄδύνατο νὰν τὰ ξαναβάλεις πάλι πίσω ὅπως εἶταν πρὶν. Ἐγίναν ὅλα κουβάρι. Κι' ἐγίναν γιὰτί, ἂν καὶ δὲν ἐσκίσεις μῆτε ποντίκι μῆτε αἱματοστάμνο, ὅμως ἐσκίσεις κάτι πού δίνει πετοὶ καὶ ποντίκι καὶ πάχος κι' αἱματοστάμνα καὶ κόκκαλο ὅλα μαζί. Γιὰτί ἂν ξανακετᾶσεις, θὰ βρεῖς πῶς μεταξὺ τους βρίσκεται μιά ὕλη ἐφοκλόσπαστη κλωστήνια πού τὰ δίνει ὅλα καὶ τὰ συγκρατᾶ, ἀπαράλλαχτα ὅπως μέσα σὲ μπαμπάκι τυλίγουμε ἐφοκλόσπαστα παιχνίδια καὶ σύνεργα. Ἄφτὴ ἢ κλωστήνια ὕλη πού ἐσκίσεις καὶ καταστρεφές λέγεται Συγκρατικὸ, γιὰτί συγκρατᾶει ὅλα τὰ μέρη μαζί.

Καλὰ λοιπὸν. Στὸ σκέλι (καὶ τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὸ βραχιόνι) ἔχουμε πετοὶ, πάχος, ποντίκι, τένοντες, αἱματοστάμνα, νέβρα, καὶ κόκκαλο, ὅλα τυλιγμένα μαζί μέσα στὸ συγκρατικὸ καὶ σκεπασμένα μὲ πετοὶ· τὸ σύνολό τους ὀλωνῶν ἀφτῶν κάνει τὸ στερεὸ τὸ σκέλι. Ἄς τὰ λέμε ἀπὸ τὰ Πλοκοῦς τοῦ σκελιοῦ.

8. Ἄν καταπιαστέεις τώρα τὸν κορμὸ καὶ κόψεις ὡς μέσα τὸ πετοὶ τῆς κοιλίας, πρῶτα θὰ ξαναβρεῖς ποντίκια μὲ νέβρα κι' αἱματοστάμνα ὅπως πρὶν. Μὰ σὰν κόψεις πέρα προσεχτικὰ τὰ ποντίκια (γιὰτί ἐδῶ δὲ χωρίζονται ἐφοκα), φτάνεις σὲ κάτι πού δὲν ἔβρες πρὶν στὸ σκέλι, δηλαδή σ' ἕνα Κούφωμα. Εἶναι τοῦτο κάτι καινούργιο — τίποτα τέτιο δὲν ἔχει τὸ σκέλι — μεγάλο κούφωμα, γιομάτο βίβαια κάτι, μὰ πάντα κούφωμα. Μάλιστα ἂ σκίσεις τοῦ κουνελιοῦ ὡς ἴσια ἄπάνου τὸ μπροστινὸ μέρος τοῦ κορμιοῦ καὶ γυρίσεις κάτω ἢ κόψεις τὰ πλάγια ὅπως

φαίνεται στὸ ἀχνάρι ἀρ. 1, θὰ δεῖς πῶς ὀλος ὁ κορμὸς εἶναι κούφωτος ἀπὸ πᾶνου ὡς κάτω, ἀπὸ τὰ λαϊμὸ ὡς στὰ σκέλια.

Ἄχν. 1

Σπλάχνα κουνελιοῦ ὅπως φαίνονται δταν ἀνοίξεις τὸ Θώρακα καὶ τὴν Κοιλιά δίχως ἄλλο κόψιμο

- A. Κούφωμα τοῦ Θώρακα
- B. Φράχτης
- Γ. Κοιλίτσες τῆς Καρδίας
- Δ. Λουβιὰ τῆς Καρδίας
- E. Πλεμονικὰ Ἀρτηρία
- Z. Ἀσρτὴ
- H. Πλεμόνια, σωριασμένα
- Θ. Πλαγιὰ μέρη τῶν Πλεμονικῶν Μεμπρανῶν
- I. Χόντρος στὸ τέλος τοῦ Στέρνου
- K. Μέρος τοῦ τοίχου τοῦ κορμιοῦ μεταξὺ Θώρακα καὶ Κοιλίας
- α. Παγίδια μὲ κομμένες τὴς ἄκρες
- Λ. Συκᾶτι
- M. Στοιμάχι
- N. Παραστόμαχο
- Ξ. Μικράντερο
- O. Τυφλάντερο, πού στὸ κουνέλι, καθὼς καὶ σ' ἄλλα χορτοφάγα ζῶα, εἶναι ὑπερβολικὰ μεγάλο
- Π. Μεγάλάντερο

Τώρα παρατήρησε προσεχτικὰ, καὶ θὰ δεῖς πῶς τὸ κούφωμα χωρίζεται σὲ διὸ ἀπὸ σταθρωτὸ μεσότοιχο (Ἄχν. 1, B) πού λέγεται Φράχτης. Τὸ χωρίσμα τὸ κάτω ἀπὸ τὸ φράχτη εἶναι μεγαλύτερο·

νεώτερο πνεῦμα καὶ πῶς ὀλος ὁ πνευματικὸς ἀγῶνας πού ἀγωνίζονται ἐδῶ κι' ἐκατὸ πενήντα χρόνια περίπου γιὰ νὰποχτήσουν τὸν ἰδιαίτερο ἐθνισμό τους καὶ νὰ ἐξευρωπαϊθοῦν, εἶναι στὸ βάθος ἕνας ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ ἴδιου σχεδὸν χιλιόχρονου πολιτισμοῦ τους, γιὰτί αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς εἶναι ναρκωμένος καὶ πεθαμένος, γιὰτί κατάντησε δεσμὸς κι' ὄχι μοχλὸς γιὰ τὸ πνεῦμα, γιὰτί παραλῆει τὴ δύναμη ἀντὶ νὰ τὴ ζωντανεύῃ.

Στὴν προηγούμενη μελέτη μας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἀποδείξαμε πῶς τὸ περιεχόμενο τῆς ἀνατολικοευρωπαϊκῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ἱστορία καὶ ἡ διαφορετικὴ μορφή μιᾶς διπλῆς ξένης κυριαρχίας, τῆς τούρκικης στὴ νότια ἀνατολή καὶ τῆς ρουσοτατάρικης στὴν ἀνατολή. Μὰ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ξένη κυριαρχία εἶταν ἡ συνέπεια μονάχα μιᾶς ἄλλης, ἐν μέρει πολιτικῆς, ἐν μέρει πνευματικῆς ξένης κυριαρχίας πού κ' ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἀποτίναγμα τῆς γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμα τυραννοῦσε καὶ σκλάβωνε τὴς ψυχὲς καὶ τὸ δάμασμά της στὴν πνευματικὴ

ζωὴ μόλις τὸ 19ον αἰῶνα καταρθώθηκε: τῆς κυριαρχίας τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος πού μὲ τὴς περισσότερὸ ἢ λιγότερὸ λανθάνουσες ἐπιδράσεις του δέχτηκε σὰ Δαναῶν δῶρο· ἔφερε μὲν τὸ Χριστιανισμὸ στους λαοὺς πού ἦρθε μὲ συνάφεια μαζί τους, μὰ σὲ τέτοια ἄψυχη μορφή ὥστε ν' ἀπειλήσῃ νὰ πνίξῃ τὴν ψυχὴ τους τὴν ἴδια, ὅπως ὀδήποτε νὰ τὴ θάρνη γιὰ καιρὸ. Γιὰτί ὁ τραχὺς βυζαντινὸς πολιτισμὸς καθίτε μέσα στὴ μαλακὴ σλαβικὴ ψυχὴ σὰ μεταλλινὸ καλοῦπι σ' εὐκαλόπιαστο πηλὸ· ἄφησε κεῖ μέσα τὸ ζωηρὸ ἀποτύπωμα τῆς ἰδιαίτερης κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς κατασκευῆς τοῦ πού τὰ ἴχνη της δὲ σβύστηκαν ὀλότελα, ἀκόμα καὶ [σήμερα, ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἄς κοιτάξουμε πρῶτα αὐτὴ τὴν κατασκευὴ καὶ τὸ ἀποτύπωμα τῆς ἀκριβέστερα. Τρία χαρακτηρίζουν τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ φυσιογνωμία τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ὡς μητέρας τῆς σύγχρονης ἀνατολ. Εὐρώπης: α') αὐτὸ δὲν ἀποτελοῦσε ἕνιαιο ἐθνικὸ ὄργανισμὸ, ἀλλὰ παραδόξω μωσαϊκὸ λαῶν· β') τὸ μονομερές κοινωνικὸ του οἰκοδόμημα εἶταν ἐναντίον σὲ

και λέγεται Κοιλιά. Εκεί μέσα θα δείτε μεγάλη βαθυκόκκινη μάζα, που είναι το Στόμαχι (Α). Κοντά στο σπυκώτι είναι το Στομάχι, γλυστό κι' άχνο (Μ), κι' έπειτα θα δείτε τις κουλουριές των έντερων π' άλλωτεσ είναι στενά (Ξ) κι' άλλωτεσ φαρδιά (Ο—Π) (σε μερικά μέρη μάλιστα φαρδύτερα κι' από το στομάχι) και που γιομίζουν το λοιπό μέρος της κοιλιάς. Αν παραμερίσεις τ' έντερα—και γίνεται έφκολα—θα βρείς τοποθετημένους από κάτω τους ζερβόδεξα δύο μικρούς καστανοκόκκινους βόλους, κι' άφτά είναι τὰ Νεφρά.

Στο μικρότερο κόψωμα από πάνω από το φράχτη που τό λένε Θώρακα ή Στήθος, θα δείτε κατάμεσα την Καρδιά (Γ), και ζερβόδεξα της διό τριανταφυλλένιους όγκους που σαν τους ζουλας τους νιώθεις σα σφουγγάρια. Άφτοι είναι τὰ δύο Πλεμόνια (Η). Θα παρατηρήσεις πως ή καρδιά και τὰ πλεμόνια γιομίζουν το κόψωμα του στήθους πολύ λιγώτερο παρ' όσο το σπυκώτι, στομάχι, έντερα κλπ. γιομίζουν το κόψωμα της κοιλιάς. Μάλιστα φαίνεται σα να είναι μέσα στο στήθος μεγάλο έφκαιρο μέρος. Μα, καθώς θα δούμε παρακάτω, τὰ πλεμόνια άληθινά γιομίζανε το στήθος πριν το άνοιξεις, μόνο ζάρωσαν πολύ άμέσως μόλις τόκοψες, κι' έτσι έφισαν τή μεγάλη άδιανή θέση που βλέπεις.

(Άκολουθεί)

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΤΙ ΑΞΙΖΟΥΝ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΑΣ

Ο Ιταλός Παβολίνης τύπωσε τώρα τελευταία καινούρια έκδοση των δημοτικών τραγουδιών μας που έβγαλε Ιταλικά μεταφρασμένα και σχολιασμένα στα 1841 ο μεγάλος φίλος της Ελλάδας και του Σολωμού, ο Τομαζέο. Το βιβλίο του Παβολίνη είναι ο πέμπτος τόμος μιας Λαϊκής Βιβλιοθήκης που βγαίνει στο Μιλάνο, και διευθυντής της είναι ο Πάσκολης, ο πιο έπίσημος ποιητής της Ιταλίας, ύστερ' από τον Καρντούτση. Για την καινούρια αυτή έκδοση ή «Κριτική Έπιθεώρηση» του Παρισίου, στο τελευταίο της φυλλάδιο της περασμένης χρονιάς έχει άρθρο του Ψυχάρη. Το πιο πολύ μέρος του άρθρου αυτού το μεταφράζουμε' εδώ

«Ο κύριος Παβολίνης, καθηγητής του Ίνστιτούτου για τ' Ανώτερα Μαθήματα στη Φλωρεντία, άφησε για μια στιγμή την ιδιαίτερη δουλειά του—είναι φημισμένος ιντιανολόγος—για να επιχειρήσει—δέν είναι δά πρώτη φορά—μια πρωτότυπη εργασία στον κύκλο της νέας ελληνικής γλώσσας. Μπορεί μάλιστα να του την καταλογίσουμε για σφάλμα αυτή την πρωτοτυπία του. Ξέρετε, κατά δύο τρό-

κάθε άστυκή, λαϊκή ύπόσταση και γ') του έλειπε μια πνευματική άριστοκρατία σαν εκείνη που άποτελούσε την ίπποτική τάξη στη ρωμανική δύση. Όλες αυτές οι θεμελιώδεις διαφορές έξηγουονται από τον άνατολικό χαρακτήρα της βυζαντινής φύσης που παρουσιάζεται στον έρευνητή όλοένα καθαρότερος και που ο συγγραφέας αυτής της μελέτης τον έχει τονίσει στην ιστορία του της βυζαντινής και νεοελληνικής φιλολογίας. Το Βυζάντιο ήταν άποξενωμένο όλοτελα από τή δύση κι' είχε γυρισμένη πάντα την όψη του προς την άνατολή περισσότερο. Αυτό τὰ λέει όλα: λέει πως ούτε καμιά λαϊκοεθνική γλώσσα μορφώθηκε, ούτε θρησκευτικά μυστήρια, ούτε πολιτισμός άναγέννησης άναπτύχθηκε—μ' ένα λόγο, πως έλειπαν όλα εκείνα τὰ στοιχεία που ήταν το θεμέλιο του δικού μας νεώτερου πολιτισμού. Και σ' αυτόν τον κόσμο τον άποξενωμένο στο βάθος τόσο από την κλασική όσο κι από τή μεσαιωνική εθνική ύπόσταση κρέμεται τώρα, σαν την άράχνη στην κλωστή, ένα μαρμαμένο άναχρονιστικό πλάσμα στην καθαρά ύλική παράδοση της αρχαιότητας: ο λόγιος κλασικισμός,

που, κι αν θέλετε, κατά τρεις, δημοσιεύει κανείς δημοτικά τραγούδια ή άλήθεια είναι πως δέ γνωρίζαμε σχεδόν, ως τήν ώρα, παρά τον τρίτο μονάχα τρόπο. Ο περιμαζωχτής πηγαίνει στον ένα και στον άλλο τόπο και προμηθεύεται, όπως όπως, κείμενα: τὰ κείμενα αυτά του παραδίνονται, τις πιο πολλές φορές, στο χαρτί: δηλαδή γραμμένα από άνθρωπο, που ξέρει βέβαια να γράψη, μα δέν ξέρει—παρά σπανιώτατα—νάκούση. Δάσκαλοι καλοθλητές, οι γραμματισμένοι του χωριού, σημειώνουν όπως όπως τὰ γεννηματα της δημοτικής Μούσας. Μάλιστα συχνά συμβαίνει ο ίδιος ο έκδότης να τὰ γράψη, χωρίς να προσέχη διόλου στη σωστή φωνολογική γραφή του τραγουδιού ή του παραμυθιού. Με τή μέθοδο αυτή είναι καμωμένες οι πιο πολλές συλλογές που κατάλεγες τους πρόχειρος, αν όχι τέλειος, βρίσκεται στο βιβλίο του κ. Παβολίνη, οι συλλογές του Τομαζέου, του Μαρκέλλου, του Kind, του Χασιώτη, του Σακελλάριου, της «Πανδώρας», του «Παρνασσού», του Γιανναράκη, του Άραβαντινού, του Αύβοι. Όμως με τήν περίφημη συλλογή του Πάσσωβ, στα 1860, που τόσα πολλά έχει κανείς να πη. γι' αυτή, άρχίζει άλλη μέθοδος δείχνοντ' εκεί παραλλαγές, βρίσκονται κριτικές παρατηρήσεις: ύπάρχει ή έπιστημονική έπίδειξη. Όχι βέβαια άλάκρη ή έπιστήμη, ίσως γιατί ο Πάσσωβ έκαμε το βιβλίο του χωρίς να ταξιδέψη στην Ελλάδα. Μα ή άρχή είναι καλή: κι από τήν άρχή αυτή έπρεπε να παίρνουν παράδειγμα οι περισυλλέχτες των δημοτικών τραγουδιών. Με άλλους λόγους, τή δεύτερη αυτή μέθοδο τήν κάνει ένα σωστό σε όλα του ξαναδόσιμο του δημοτικού λόγου. Αυτή είναι ή θεωρία: δέ μένει παρά να τήν εφαρμόσει.

Υπάρχει κ' ένας άλλος τρόπος, τόσο παλιός και λησμονημένος, που μάς φαίνεται σήμερα όλος διόλου νέος: ο τρόπος του Φωριέλ. Τὰ δημοτικά κείμενα δέ μαρτυρουν μόνο για τὸ λόγο και για τήν ιστορία ενός λαού: μαρτυρουν και για τήν ψυχή του. Παράπλευρα με τή λαογραφική σημασία τους στέκεται, όμοια δυνατή, και ή σημασία τους ή φιλολογική. Πρό πάντων για τή νέα Ελλάδα είναι κάτι σπουδαιότατο ή σημασία αυτή: εκεί βρίσκεται ή πηγή της νέας φιλολογίας της.

Και για τούτο είναι πρωτότυπη έπιχείρηση του Παβολίνη που δημοσιεύει το έργο του Τομαζέου, μαζί με τὰ σχόλια της πρώτης έκδοσης. Ο Παβολίνης φρόντισε προσεχτικά να μάς ξεχωρίση τὰ τρα-

γούδια και τὰ διστιχα που είναι από τον Τομαζέο, και κείνα που έβαλε ο ίδιος. Μα ένας ο νους και των δυό έκδοτών. Δέ φροντίζουν για τή γλώσσα των κειμένων αυτών. Το βιβλίο του περιέχει τήν Ιταλική μετάφραση του Τομαζέου ή τή δική του, και διάφορες παρατηρήσεις, πότε του ενός πότε του άλλου, μονάχα για τή φιλολογική όμορφιά των κομματιών αυτών.

Με αυτόν τον άξιοπερίεργο, μιχτό, ύπερ και μισο πολιτισμό διαστίχθηκαν, ως το πούμε έτσι, οι νέες βάρβαρες φυλές που ξεχύθηκαν από τήν Άσία και ή εργασία για τήν εξακρίβωση των ίχνών αυτού του διαστιγμού έχει για τήν ψυχολογία πολύ θέλητρο και για τή θεωρία του γνωρισμού είναι αναγκαία να κι όχι πολύ εύχαριστη αισθητικά.

Αξίζει τον κόπο να παρακολουθήση κανείς τον Τομαζέο άνάμεσα σε όσα παρατηρεί. Θυμίζουν κάπως τήν εποχή που ζούσε ο συγγραφέας τους. Ένας άνθρωπος που πέρασε τή μισή του ζωή στη φυλακή για μια μεγάλη ιδέα με το δικιο του μεταχειρίζεται ύφος ένθουσιαστικό και κάπως φουσκωμένο. Φανερόνεται ή ιδέα, αυτή, με όλο το άδολο μιας ωραίας ψυχής, άμέσως από τον πρόλογο που έπιγράφεται: *Al cuore de miei Lettori*. Ο Τομαζέο, στην ωραία Ιταλική γλώσσα, ωραία από μια καταδική της και άπόλυτη όμορφάδα, δέ φιλαργυρεύεται τὰ έγκώμια για τή δημοτική Έλληνική Μούσα: πάντα βλέπει σωστά, αν και κάποια του λόγια μπορούσαν, στους δειλούς έμας, να φανούν υπερβολικά. Κάτου από τή ρητορική του ύπαρχει γούστο και άλήθεια.

«Ας διαλέξουμε μερικά παραδείγματα.» Κ' εξακολουθεί ο Ψυχάρης, διαλέγοντας μερικά παραδείγματα απ' όσα άναφέρει ο Τομαζέο για να δείξη τήν έντύπωση του ύφους που κάποτε γεννούν όρισμένοι στίχοι από τὰ δημοτικά τραγούδια μας, συγκρίνοντάς τους με άνάλογους στίχους από ξένες τεχνικές φιλολογίες, και πρό πάντων τονίζοντας το θαυμασμό του προς τὰ σύνθετα της δημοτικής μας, καθώς είναι: λ. χ. τὸ *αντρέγγυνο*, ή τὰ σύνθετα *οφρανοθάλασσο* και *πρασινώεφκο*. Και σχετικά με τὰ δυό αυτά σύνθετα, και με χίλια δυό άλλα, σημειώνει ο Ψυχάρης: «Βέβαιο πως ή εύκολία αυτή, που τή φύλαξε ή νέα Έλληνική, να πλάθη σύνθετα, ζευγαρωτά, δέν παρασταίνει ένα γεγονός γραμματικό και μόνο: τούτο είναι μαζί και γεγονός ήθικό, και δείχνει κάποτε, με γραφικό τρόπο, ένα ξεχωριστό κοίταμα του έξωτερικού κόσμου.»

Τὸ βιβλίο του Τομαζέου και του Παβολίνη είναι γιογάτο και με παραδείγματα συγκριτικά των δημοτικών μας τραγουδιών με άλλες φιλολογίες: και παραλληλίζονται οι αυτόματοι δημοτικοί τραγουδιστάδες μας προς ποιητές γνωστούς και περίφημους. Για τή σύγκριση αυτή αναφέρονται, είτε άπλως είτε με παραδείγματα, πεζογράφοι και ποιητές καθ-

Με αυτόν τον άξιοπερίεργο, μιχτό, ύπερ και μισο πολιτισμό διαστίχθηκαν, ως το πούμε έτσι, οι νέες βάρβαρες φυλές που ξεχύθηκαν από τήν Άσία και ή εργασία για τήν εξακρίβωση των ίχνών αυτού του διαστιγμού έχει για τήν ψυχολογία πολύ θέλητρο και για τή θεωρία του γνωρισμού είναι αναγκαία να κι όχι πολύ εύχαριστη αισθητικά.

Αυτή ή εξέταση έξηγει κατά πρώτο ένα σπουδαίο καθολικό γεγονός των λαών που μεγάλωσαν στη σφαίρα του βυζαντινού πολιτισμού: το άμεσο άντιπαράθεμα από αντίθεσεις και αντίφάσεις, στην πολιτιστική, στην κοινωνική και πνευματική ζωή.

«Αν πάρουμε π.χ. τους Ρώσους, άπαντούμε το μεγαλύτερο αυτοκρατορισμό και γραφειοκρατία που μπορεί να φαντασθῆ κανείς κοντά στον ως τήν άδράνεια, και εύκολοπερίεαστο χαρχητέρα: ακόμα τήν πιο έκλεπτυσμένη διαφορά στις λεγόμενες άνώτερες τάξεις κοντά στην παιδική άφέλεια και τήν τέλεια ήθική ύγεια του λαού: έναν άψυχο έκκλησιαστικό δογματισμό κοντά σε μια βαθιά θερμότητα αισθήματος στο λαό κ' έναν ίσχυρό σκεπτικισμό στους